

INOVATĪVA PILSĒTA – TERITORIJU ATTĪSTĪBAS VEICINĀTĀJA

INNOVATIVE CITY – PROMOTER OF TERRITORY DEVELOPMENT

Inese Haite

Mg.soc.sc., Ph.D. Student, study program “Economics”, University of Daugavpils,
Vienības street 13, Daugavpils, Latvia, LV5401
inesehaite@inbox.lv, inesehaite@hotmail.com, phone +371 29400511

Abstract. There are several reasons why the sustainable development of territories is delayed. The lack of local strategies, insufficient cooperation in the planning of economy development and territory use, weak cooperation of the social and employment sectors can be regarded as obstacles for the comprehensive development of territories. Restricted thinking and attitudes regarding possible development, growth and quality, which establishes lack of activities in innovation culture, creativity and entrepreneurship, can be mentioned as one of the main reasons of the above mentioned problem. For the sustainable development of territories in the European Union there are several types of challenges – demographical and climate changes, mobility of cities, degraded territories and global competitiveness. New challenges are implemented within the framework of limited public sector finances, which are followed by several economic crashes. Nevertheless, society seeks for solutions in order to initiate and continue changes. Latvia is currently implementing new concept of territory development, which are directed towards the establishment of the pre-conditions for the increase of competitiveness. The priority „Polycentric development” established by the initiative of European Commission and co-financed by the European Regional Development Fund can be regarded also as one of the instruments for the promotion of city development. Activities provided within the framework of this program are directed towards the promotion of territory development in cities and supporting different innovative investments. Initiated investments expand to innovative solution of development problems. It is predicted the suggested initiative will allow cities to underline and strengthen their specific potential of development, as well as supplement the acting profiles chosen by other cities. Initiating the development of a sustainable city net, the strongest development centres have been defined – they can significantly advance the increase of competitiveness, promote its economic capacity and improve the quality of life.

Keywords: Urban, Rural, and Regional Economics. Planning Models. Planning Policy.

Ievads

Raksta mērķis ir izpētīt inovatīvas pilsētas specifiku ilgtspējīgas izaugsmes kontekstā, kā arī raksturot jaunākās tendences policentrisko projektu ieviešanas jomā Latvijā. Raksta uzdevumi ir izpētīt ilgtspējīgās izaugsmes un inovatīvas pilsētas jēdzienus, kā arī noskaidrot aktualitātes un identificēt rezultātus inovatīvu infrastruktūras ieguldījumu jomā, kas vērsti uz Latvijas pilsētu teritoriju attīstību.

Pētījuma metodes

Raksta izstrādes gaitā ir pielietotas monogrāfiskā, grafiskā loģiski konstruktīvā un zinātniskās sintēzes metodes.

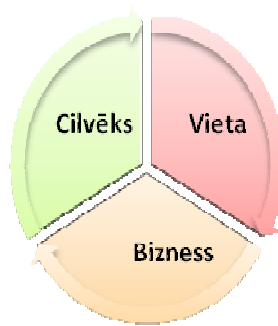
Rezultāti un diskusija

Izpratne par ilgtspējīgo izaugsmi un inovatīvu pilsētu

Pastāv dažādas ilgtspējīgās izaugsmes definīcijas. Pasaules Banka ir definējusi ilgtspējīgu izaugsmi sekojoši: „Aktīvu portfeļa pārvaldības process, lai saglabātu un palielinātu cilvēku izaugsmes iespējas. Ilgtspējīga attīstība ietver ekonomikas, vides un sabiedrības ilgtspējību, kuru var sasniegt, racionāli pārvaldot fizisko, dabas un cilvēku kapitālu.” (Tatyana P. Soubbotina, The World Bank, 2000). Izpratne par ilgtspējīgu izaugsmi Eiropas Savienībā (ES) ir mainījusies laika gaitā, nākotnes redzējums ir iekļauts 2010.gada 17.jūnijā apstiprinātajā dokumentā, kas ir „Eiropa 2020: stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei” („ES 2020” stratēģija). ES izaugsmes stratēģijā nākamajai desmitgadei “Eiropa 2020” kā vienu no prioritātēm ir definējusi ilgtspējīgu izaugsmi, kas ir resursu ziņā efektīvāka, videi nekaitīgāka un konkurētspējīgāka ekonomikai. ES izpratnē ilgtspējīgā izaugsme nozīmē (European Commission, 2010):

- 1) izveidot konkurētspējīgāku ekonomiku, kurā resursus izmantotu efektīvi un ilgtspējīgi, bet oglekļa dioksīda emisija būtu pēc iespējas zemāka, kā arī aizsargāt vidi un novērst bioloģiskās daudzveidības izzušanu,
- 2) nostiprināt Eiropas līderpozīcijas, izstrādājot jaunas ekoloģiskas tehnoloģijas un ražošanas metodes,
- 3) izveidot efektīvus viedos elektrotīklus,
- 4) izmantot ES mēroga tīklus, lai uzņēmumi (īpaši mazie ražotāji) iegūtu papildu priekšrocības konkurētspējas ziņā, kā arī uzlabot uzņēmējdarbības vidi, īpaši MVU; palīdzēt patērētājiem novērtēt resursu efektivitāti

Ilgtspējīga izaugsme iekļauj sevī līdzsvaru starp sociālo taisnīgumu, ekoloģisko integritāti un ekonomisko attīstību. Vides, sociālie un ekonomiskie jautājumi ir savstarpēji cieši saistīti un ir jārisina vienoti, neatrauti viens no otra. Ilgtspējīga izaugsme balstās uz vairākiem pamatprincipiem, kas pamatā paredz dzīvi saskaņā ar dabas likumiem un taisnīgu resursu sadali starp sabiedrības pārstāvjiem. Priekšnoteikums integrētas izaugsmes veicināšanā konkrētā teritorijā, tai skaitā pilsētā, tiek bāzēts uz dažādu resursu harmonisku mijiedarbību:

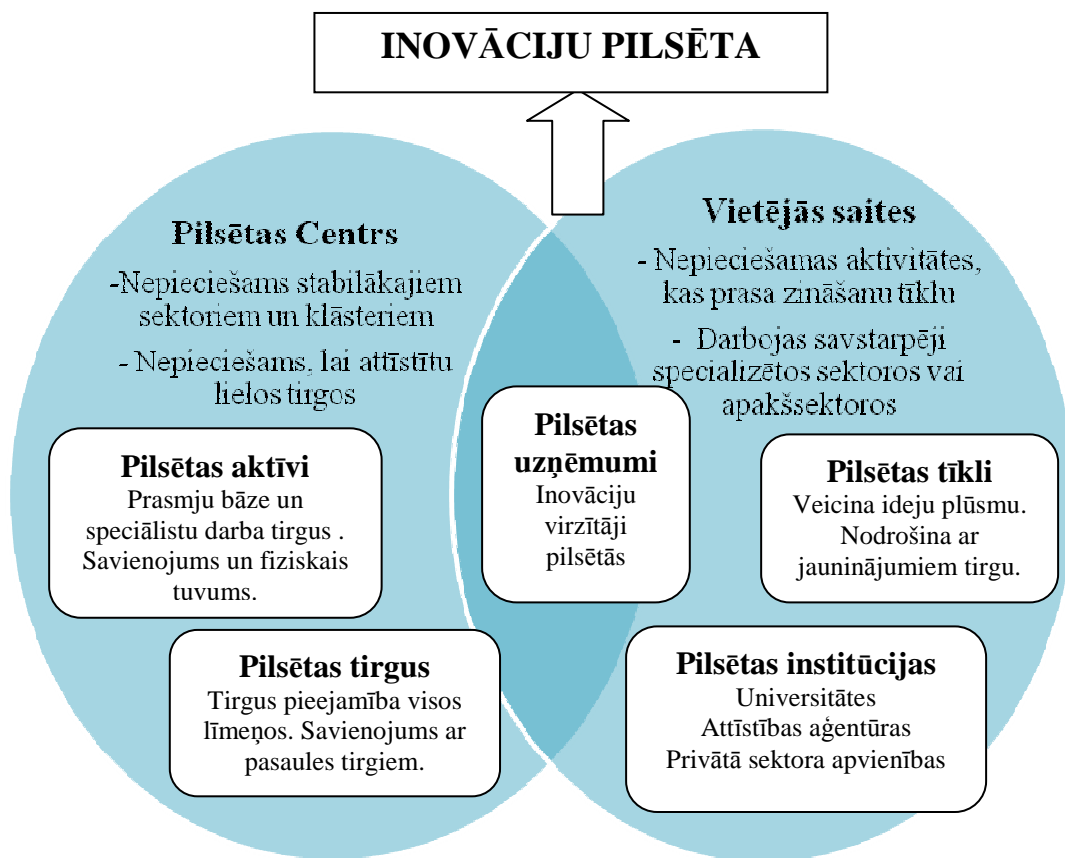
1. attēls. Integrētas izaugsmes resursu mijiedarbības modelis. (McInroy N., 2010)

Attēlā norādītie resursi nepārtraukti aktivizējas, radot tiešu vai netiešu ietekmi uz savu vai blakus resursu attīstību vai degradāciju. Resursu sastāvā ir dažādi faktori, kas transformējas reālās darbības: resurss „Cilvēks” iekļauj sevī darbu, prasmes un teorētiskās iemaņas, resurss „Vieta” – teritoriālo stratēģiju, vietas mārketingu, bet resurss „Bizness” satur ekonomiskās aktivitātes attīstības instrumentus. Saskaņā ar šo modeli izaicinājums ir ilgtspējīgas izaugsmes pamatā, jo ekonomiski attīstītās teritorijās (vietas) izveidojas standarts jeb dzīves stils, kas aktivizē biznesu un veido apmierinātības līmeni cilvēkiem.

Inovatīva pilsēta ir kopiena, kas savu izaugsmi balsta uz radošiem resursiem un cilvēku potenciālu, savā attīstībā līdzsvarojot ekonomiku, identitāti un inovāciju. Radoša pilsēta piesaista un patur radošus cilvēkus, kas palīdz pilsētas ekonomikai kļūt inovatīvai un pielāgoties spējīgai mainīgās globālās ekonomikas apstākļiem. Radoša pilsēta uztur dažādu kultūru daudzveidību un atbalsta eksperimentus. Tās sociālais klimats iedrošina cilvēkus izteikt jaunas idejas bez bailēm no cenzūras, iedrošina jaunās idejas ieviest praksē, iedrošina neveiksmes gadījumā mēģināt atkal. Radoša pilsēta ne tikai piesaista cilvēkus, kas ir radoši. Tā dod iespēju cilvēkiem kļūt radošiem un iesaista tos inovācijās, sociālajās un ekonomikas transformācijās, kas nepieciešamas pārejai uz ilgtspējīgāku pilsētas attīstību (Melbārde D., 2008).

Inovācijas ir koncentrētas pilsētās un to tuvumā. Pilsētas vide nodrošina ideālu vidi inovācijām līdz ar to kļūstot par potenciālu inovāciju pilsētu. Dažas pilsētas ir inovatīvākas nekā citas, tas ir atkarīgs no dažādiem faktoriem. Pilsētas ir sarežģītas sistēmas, kas pastāv saistībā ar apkārtējo reģionu, iedzīvotājiem un attiecībām ar citām pilsētām, reģioniem, kā arī ārvalstīm. Turklāt pilsētas pašas reti kļūst par iniciatorēm inovācijām, biežāk inovāciju ierosinātāji ir pilsētu iedzīvotāji, uzņēmumi vai citas organizācijas. No tā izriet, ka pilsētām bieži vien ir jāatbalsta jauninājumi netieši – no dažādam mazām iniciatīvām līdz inovācijas politikas ieviešanai kopumā. Netieši atbalstot inovatīvas domāšanas iznākumus, pilsēta kļūst vidi, kur pieaug un koncentrējas

arvien jauni inovāciju resursi. Šī vide sāk rosināt dažādus izejas procesus sava starpā. Ja pilsēta spēj prasmīgi apvienot esošos resursus, tad viņai ir visas iespējas kļūt par inovāciju pilsētu kopumā.

2. attēls. Inovāciju pilsētas sastāvs un procesi.

(Athey G., Glossop C., Harrison B., Nathan M., Webber C., 2007)

Otrajā attēlā ir atspoguļots pilsētu inovācijas modelis, kas izskaidro, kāpēc inovācija ir koncentrēta pilsētās un to tuvumā. Modelī tiek izmantoti divi bloķēšanas jēdzieni: pilsētas centrs un vietējās saites. Izveidotais modelis atspoguļo reālos procesus, kas notiek pilsētās. Pilsētas piedāvā piekļuvi vietējos un globālos līmeņos. Pilsētas aktīvi ir kritiski, atbalstot uzņēmumu inovatīvo aktivitāti un konkurētspējas izaugsmi. Pilsētās pastāv specializēti darbaspēka resursi, pilsētvides, sakaru un transporta infrastruktūra. Šī vide rosina veikt dažādas darbības. Pilsētās pastāv dažādas lokāla līmeņa un valsts pārvaldes institūcijas, dažādas citas ieinteresētās aprindas dažādu jauninājumu atbalstam. Pilsētu tuvums un savienojamība savā starpā var palīdzēt uzņēmumiem un

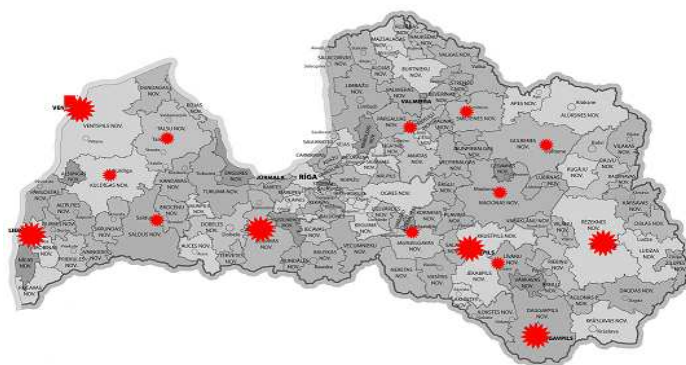
zinātniskajiem tīkliem veidot un palielināt inovatīvu ideju plūsmu. Valsts institūcijas var palīdzēt pārvarēt koordinācijas problēmas, veicinot tīklu uzturēšanu un jaunu tīklojumu rašanos. Pilsētās ar spēcīgiem pilsētu centriem inovācijas ieņem lielu daļu no daudzveidīgā starptautiskā tirgus sektora. Attīstītā infrastruktūra ļauj uzņēmumiem efektīvāk darboties, piekļūstot pie pilsētu iestādēm, lai veiktu darījumus tirgū, sadarboties ar citiem uzņēmumiem, vai dalīties ar idejām. Savukārt pilsētas ar vājiem pilsētu centriem ir relatīvi mazāk iesaistītas attīstītajos tirgos ar vietējām piegāžu ķēdēm, slikti savienotas ar citām pilsētām vai reģioniem. Šajās pilsētās inovāciju specializācija ir šaurāka. Jauninājumu nozarē ir nepieciešama augsta līmeņa zināšanas, šis process prasa spēcīgas vietējās saites. Pilsētās, kur ir vājas pašvaldības saites, ir mazāk blīvi tīkli un nenoturīgas saites starp uzņēmumiem un iestādēm.

Noteiktu apstākļu ietekmē, pašvaldības var kļūt par inovatīvu projektu iniciatoriem. Šādu iniciatīvu ieviešana ir saistīta ar finansiālo resursu (iekšējo vai ārējo) pieejamību. Pašvaldība spēj izveidot vidi, kur satiekas inovatīvi uzskati un transformējas par konkrētām projektu idejām un aktivitātēm. Gadījumā, ja ir pieejami finanšu resursi inovatīvu projektu realizācijai, pašvaldības var izmantot iespēju piesaistīt ārējo finansējumu. Taču atsevišķos gadījumos pašvaldības pat var iniciēt finansējuma pārdales procesus par labu inovatīvo projektu realizācijai.

Latvijas teritoriju ilgtspējīgas attīstības priekšnosacījumu veidošana, inovatīvu projektu attīstība pilsētās

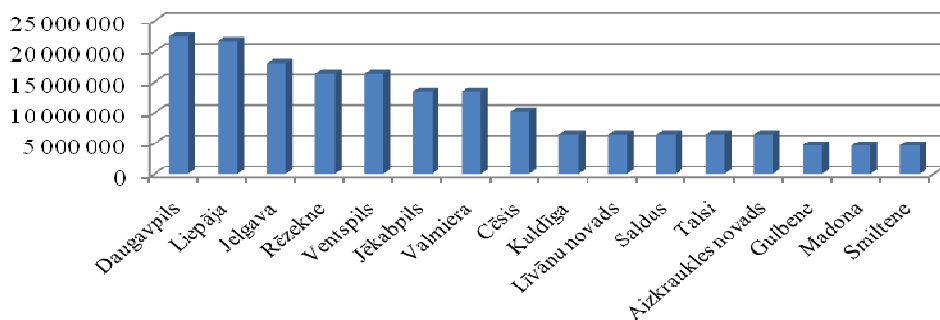
Ekonomiski un radošuma ziņā lielākais Latvijas attīstības centrs ir Rīga. Tās īpatsvars Latvijas iekšzemes kopproduktā ir aptuveni 57%. Rīgas tirgus potenciāls ir ievērojami augstāks nekā citām Latvijas pilsētām, tas ietekmē arī pārējo rajonu un pilsētu tirgus potenciālu – jo tālāk tās atrodas no Rīgas, jo mazāks ir to tirgus potenciāls. Rīgā ir koncentrēti 83% no visu apskatīto reģionu pilsētu zinātniskajām institūcijām, 83% - augsto tehnoloģiju uzņēmumu, 70% - TOP 500. Arī 60% no Latvijas kopējā eksporta radīja Rīgā atrodošie uzņēmumi (Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2008). Rīgā ir koncentrēta ļoti nozīmīga Latvijas gan kapitāla, gan cilvēkresursu daļa. Latvijā pastāv attīstības centri, kuru ietekme nesniedzas būtiski ārpus to atrašanās rajona robežām - Liepāja un Ventspils Kurzemes reģionā, Jelgava Zemgalē, Daugavpils un Rēzekne Latgalē un Valmiera Vidzemē. Tās ir pilsētas, kurās iezīmējas lielāka ekonomisko aktivitāšu, cilvēkresursu koncentrācija un labāka administratīvā kapacitāte. Latvijā pastāv izteiktas monocentrisku teritoriju raksturojošās iezīmes. Ņemot vērā konstatēto situāciju, Latvijā tiek īstenota jauna teritoriju attīstības koncepcija, kas ir vērsta uz teritoriju konkurētspējas paaugstināšanas priekšnosacījumu veidošanu. Realizējamā pilsētu sadarbības tīkla modeļa

ilgtspējīgās izaugsmes pamatā ir doma, ka pilsētas sadarbojas un funkcionāli papildina viena otru, lai veicinātu kopējo izaugsmi un attīstību. Tā ir sadarbībā radīta attīstība, kad pilsētām kopīgi strādājot, tiek veidota izaugsmei nepieciešamā kritiskā masa. Pilsētu sadarbības iespējas paplašinās, uzlabojoties cilvēku mobilitātei, kā arī transporta un informācijas tehnoloģiju infrastruktūrai. Attīstoties pilsētu tīklam, attīstās arī tam piekrītošā teritorija. Par vienu no instrumentiem pilsētu attīstības sekmēšanai ir uzskatāma pēc Eiropas Komisijas iniciatīvas izstrādātā Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzfinansētā prioritāte „Policentriska attīstība”. Šīs programmas ietvaros paredzētās aktivitātes ir vērstas uz to, lai sekmētu pilsētu teritoriju attīstību, atbalstot dažādus inovatīvus ieguldījumus. Programmas ieviešanas princips - ierosinātā iniciatīva ļauj pilsētām izcelt un nostiprināt savu specifisko attīstības potenciālu, kā arī papildināt citu pilsētu izvēlētos darbības profilus. 2007. gadā Latvijā tika definēti sekojoši policentriskās attīstības centri:

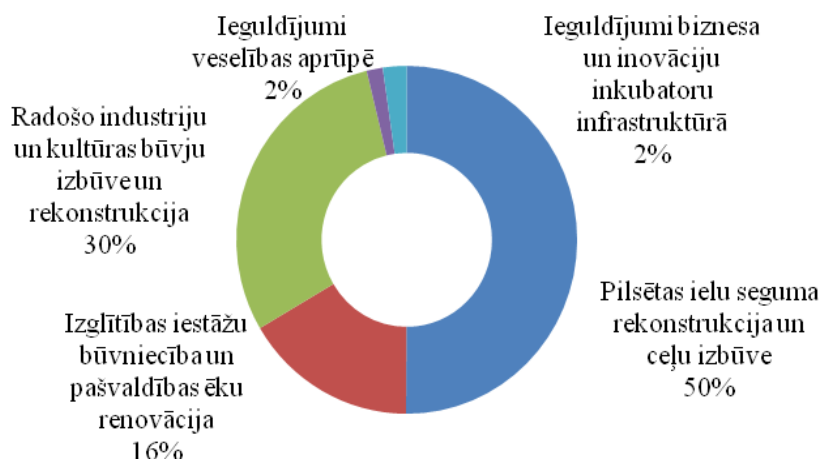
3. attēls. Definētās policentriskās attīstības nacionālās un reģionālās nozīmes pilsētas Latvijā. *Autores apkopojums.* (LR Ministru Kabinets, 2010)

Iniciētās programma būtība – nacionālās un reģionālās nozīmes pilsētas, definējot attīstības vīzijas 2007.-2013. gadu periodam, identificēja - kādus projektus ir nepieciešams realizēt piešķirtā finansējuma ietvaros. Piešķirto resursu izlietojums tika rūpīgi plānots, lai sasniegtu maksimālu efektivitāti. Plānošanas procesā tika izstrādātas integrētās attīstības (izaugsmes) stratēģijas un attīstības programmas katrai no pilsētām. Kopējais pieejamais finansējums ir 209 216 720 latu, tajā skaitā Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) līdzfinansējums – 177 834 211 latu un nacionālais publiskais līdzfinansējums – 31 382 509 lati. (LR Ministru Kabinets, 2010). No 3. attēla datiem var secināt, ka finansējuma sadalījums ir atšķirīgs dažādām pilsētām. Finanšu resursu sadale tika veikta pamatojoties uz iedzīvotāju skaitu amplitūdu apdzīvotās vietās. Piešķirtais finansējums ir būtisks finansiāls atbalsts projektu īstenošanai pilsētvides un pilsētregionu konkurētspējas, sasniedzamības vai pieejamības un pievilcības faktoru attīstībai:

4. attēls. Piešķirtais ERAF finansējums Latvijas policentriskai attīstības programmā, LVL (LR Ministru Kabinets, 2010).

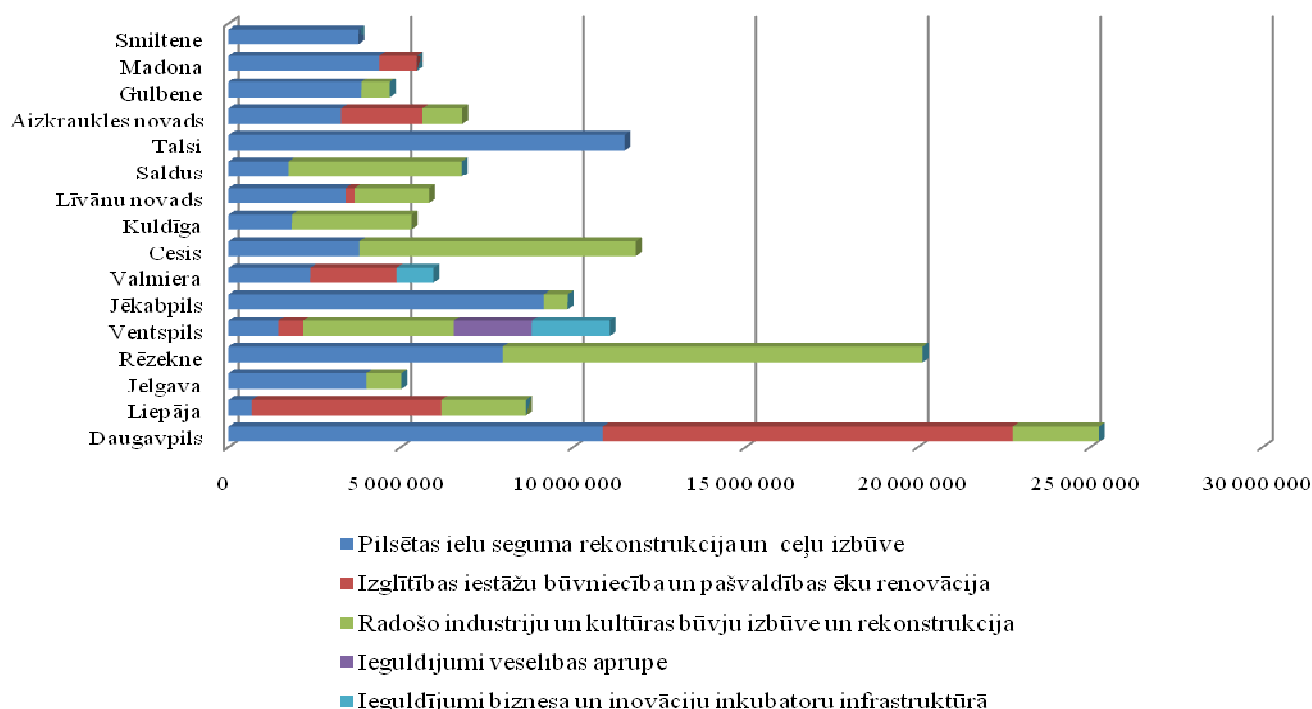
Raksta autore ir veikusi patstāvīgu pētījumu, lai noskaidrotu, kādas izvēles ir izdarījušas pilsētas savu projektu identifikācijai apstākļos, kad projektu ieviesēji jeb pašvaldības var patstāvīgi pieņemt lēmumu par to, kāda veida iniciatīvas atbalstīt. Empīriskās informācijas apkopošanai tika izmantoti Valsts reģionālās attīstības aģentūras dati par noslēgtajiem līgumiem 3.6.1.1. aktivitātes „Nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai” 1., 2 un 3. atlases kārtās. Laikā līdz 2011. gada 1. jūlijam kopumā ir iesniegti, izvērtēti un piešķirts finansējums 63 projektiem 147,812 miljonu LVL vērtībā (ERAF, valsts budžeta dotācija, pašvaldības līdzfinansējums) jeb ~70 % no visa pieejamā finansējuma. Katram apstiprinātajam projektam tika veikts izvērtējums rezultātīvajiem un finansiālajiem rādītājiem. Izpētes rezultātā tika identificētas piecas projektu grupas, ar dažādiem mērķiem un iznākuma rādītājiem:

5. attēls. Pilsētvides aktivitātes projektu izvērtējums pēc iznākuma rādītāju grupām, %.

Autores apkopojums.

Kā galvenā prioritāte no pilsētu puses ir izvirzīta pilsētu ielu infrastruktūras sakārtošana – ielu seguma rekonstrukcija un ceļu izbūve (50 % jeb 74 milj. LVL). Inovatīvās uztveres kontekstā identificētas divas iznākumu rādītāju grupas – radošo industriju un kultūras būvju izveide, kā arī biznesa inovāciju inkubatoru infrastruktūras izveide (32 % jeb 44 milj. LVL). Būtisku atbalstu pilsētas paredz arī izglītības iestāžu būvniecībai un pašvaldību ēku renovācijai. Salīdzinoši nebūtiski ir ieguldījumi veselības aprūpē. Uzskatāmi pilsētu orientāciju uz inovatīvu risinājumu ieviešanu pilsētas teritorijā uzrāda iznākuma rādītāju analīze finansiālā izteiksmes skalā, salīdzinot katras pilsētas individuālo projektu uzskaitījumu. Pētījuma rezultāti atspoguļoti sekojošajā attēlā:

6. attēls. Latvijas pilsētu projektu analīze. Iznākuma rādītāju grupas izteiktas LVL.

Autores apkopojums.

Sastādītais grafiks atspoguļo situāciju par katru no pilsētām individuāli, uzrādot pašvaldību izvēles attiecībā uz stratēģiskajām prioritātēm. Daudzas no analizē iesaistītām pilsētām atspoguļo rezultātus par labu inovatīviem projektiem. Autore secina, ka inovācijas rosinošie projekti, kas pašreiz tiek realizēti Latvijā pastāv, tie attiecas uz radošo industriju un daudzfunkcionālo centru izveidēm, inovatīvu koncepciju un kultūras infrastruktūras izveidošanu un renovāciju, kas vērstas un pilsētu tūrisma aktivitāšu veicināšanu. Īpaša loma ilgtspējīgā virzībā ir arī inovāciju inkubatoriem. Inovatīvi virzītas Latvijas pilsētas veiktās analīzes kontekstā ir Rēzekne, Cēsis,

Saldus un Kuldīga, kurās tiek būvētas inovatīvas jaunceltnes, kas nākotnē sniegs atbalstu konkurētspējas uzlabošanā un veicinās reģiona attīstību kopumā. Iniciētie ieguldījumi izvērtīsies inovatīvos attīstības problēmu risinājumos, tie spēs pozitīvi ietekmēt ne tikai pilsētu, bet arī apkārtējo teritoriju attīstību.

Secinājumi

1. Mūsdienu pasaulē ir formulēts ilgtspējīgas izaugsmes jēdziens, tas ir mainījies laika gaitā, Eiropas Savienības nākotnes redzējums ir iekļauts stratēģijā „ES 2020”. Ilgtspējīga izaugsme balstās uz vairākiem pamatprincipiem, kas pamatā paredz dzīvi saskaņā ar dabas likumiem un taisnīgu resursu sadali starp sabiedrības pārstāvjiem. Ilgtspējīgas izaugsmes resursu sastāvā ir dažādi faktori (Cilvēks, Vieta, Bizness), kas transformējas reālās darbībās.
2. Inovatīva pilsēta ir kopiena, kas savu izaugsmi balsta uz radošiem resursiem un cilvēku potenciālu, savā attīstībā līdzsvarojot ekonomiku, identitāti un inovāciju. Pilsētas vide nodrošina ideālu vidi inovācijām līdz ar to kļūstot par potenciālu inovāciju pilsētu. „Pilsētu inovācijas modelī” tiek izmantoti divi bloķēšanas jēdzieni: pilsētas centrs un vietējās saites. Šis modelis izskaidro, kāpēc inovācija ir koncentrēta pilsētās un to tuvumā. Pašvaldība veido vidi, kur satiekas inovatīvi uzskati un transformējas par konkrētām projektu idejām un aktivitātēm. Pašvaldības spēj gan piesaistīt finanšu resursus inovatīvu projektu realizācijai, gan noteiktu apstākļu iespaidā – mērķtiecīgi iniciēt finansējuma pārdales procesus par labu inovatīviem projektiem.
3. Latvijā realizējamā pilsētu sadarbības tīkla modeļa ilgtspējīgās izaugsmes pamatā ir izpratne, ka pilsētas sadarbojas un funkcionāli papildina viena otru, lai veicinātu kopējo izaugsmi un attīstību. Katra pilsēta ir izvēlējusies savu attīstības profilu. Pilsētu attīstības sekmēšanai tiek īstenota ERAF līdzfinansētā prioritāte „Policentriska attīstība”. Apstākļos, kad pašvaldības pašas pieņēma lēmumu par pilsētā realizējamo projektu specifiku, 32 % jeb 44 milj. LVL no pieejamā finansējuma ir novirzīti divas inovatīvu iznākumu rādītāju sasniegšanai – radošo industriju/kultūras būvju izveidei, kā arī biznesa inovāciju inkubatoru infrastruktūras izbūvei. 16 projektu ieviesēju vidū kā inovatīvi virzītas Latvijas pilsētas ir noteiktas Rēzekne, Cēsis, Saldus un Kuldīga.

Izmantoto literatūras avotu saraksts

1. Athey G., Glossop C., Harrison B., Nathan M., Webber C.. (2007). Innovation and the city. How innovations has developed in five city-regions. Research report. London: NESTA: p.5
2. European Commission (2010). EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication from the Commission. 3 March.2010. Brussels: Commission of the European Union. Pieejams <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
3. McInroy N. (2010). „Community development: sustainability, creativity and cooperation”. Paper presented at the British Council and Centre for Local Economic Strategies (United Kingdom) seminar, March 30, Riga, Latvia.
4. Tatyana P. Soubbotina, The World Bank. (2000). Beyond Economic Growth An Introduction to Sustainable Development. 2nd ed. Washington,D.C: The International Bank for Reconstruction and Development/THE WORLD BANK: p.144.
5. Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, SIA (2008). Pētījums „Latvijas pilsētu sociāli ekonomiskās attīstības tendences”. Rīga: Valsts reģionālās attīstības aģentūra: 237 lpp.
6. LR Ministru Kabinets (2010). MK noteikumi Nr. 91. „Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.6.1.1.aktivitāti "Nacionālas un reģionālās nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai", 2010. gada 26. janvāris. Rīga: LR Ministru kabinets. Pieejams <http://www.likumi.lv/doc.php?id=205050&from=off>
7. Melbārde D. (2008). „Kas ir Jūsu pilsēta?” Raksts prezentēts starptautiskajā konferencē „Culture as a driving force for municipal development”, 12-14 septembris, Liepājā, Latvijā.
8. Valsts reģionālās attīstības aģentūra. Informācija par noslēgtajiem līgumiem 3.6.1.1. aktivitātē „Nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai” . Pieejams http://www.vraa.gov.lv/lv/eraf_2007_2013/attistiba/signed/

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā
«Atbalsts Daugavpils Universitātes doktora studiju īstenošanai»
Vienošanās Nr. 2009/0140/1DP/1.1.2.1.2/09/PIA/VIAA/015